

Summary

Pimenova M.V. Dictionary of images: the people mentality in the words prototype

The article introduces a new methodology of analysis of culturally specific meanings in different words of the Russian language. The algorithm of analysis is demonstrated on the example of some words and is based on the following dimensions: 1) the formation of “micromeanings” in the parts of word; 2) image visualization, embedded in the parts of the words on the culturally specific meaning basis; 3) their combination into complex meanings; 4) logic of meaning formation and stereotyping of images containing complex cultural meanings.

Key words: culturally specific meanings; mentality; image; interpretation; logic of meaning formation

УДК 811.161.2

Андрей Александрович Скоплев,

ст. преподаватель кафедры языкознания и русского языка

Горловского института иностранных языков

ГВУЗ «Донбасский гос. пед. университет»;

г. Бахмут. Украина.

E-mail: andskoplev@mail.ru

К ПРОБЛЕМЕ ВИДА УКРАИНСКИХ СУБСТАНТИВОВ НА - ННЯ/ТТЯ

Постановка проблемы. Отглагольные существительные на *-ня/ття* (далее ОС) представляют собой особый словообразовательный тип украинских *nomina actionis*, обнаруживающий в отличие от синонимичных формаций типа *поворот, викрутка, ізоляція* более тесную связь с глаголом. Во-первых, ОС образуются от цельной глагольной основы, обозначая, тем самым, более «динамичное» действие, ср *повертання, викручування*. Во-вторых, относительно высокая регулярность словопроизводства от глаголов обоих видов позволяет им передавать видовое противопоставление, ср. *повертання - повернення, викручування - викручення, ізолювання - заізолювання*. Образование их, впрочем, не так свободно, как, например, родственных западнославянских форм, причисляемых обычно к парадигме глагола и могущих, к тому же, сохранять возвратный компонент (чешск. *navracení se - navrácení se* «возвращение», словацк. *vykrúcanie - vykrútenie* «выкручивание», польск. *izolowanie - zaizolowanie* «изоляция») [20; 24; 25]. Инертны в этом плане приставочные глаголы совершенного вида с суфф. *-а-, -ну-* (*стукнути, вкопати*), несов. вида на *-и-* (*переводити, переходити*), глаголы непродуктивных структурных типов (*почати, сніти*) [12, с. 9-15].

Анализ последних исследований и публикаций. Сохранение отглагольными существительными на *-ня/ття* категории вида – один

из наиболее дискутируемых вопросов в украинистике. Положительно его решают О. Синявский, Н. Ф. Наконечный, И. Р. Выхованец, М. Гинзбург, В. Моргунюк, Л. А. Булаховский, допускающий наряду с Й. Марваном даже отнесение ОС к парадигме глагола [14, с. 76; 11; 2, с. 178; 3, с. 35; 10; 7, с. 319; 9]. Такие исследователи, как Г. Н. Ткаченко (Ращинская), А. В. Лагутина, Л. А. Роднина говорят о «нечёткости» видовой дифференциации приведенных субстантивных пар, более последовательном проявлении в них «оттенков» именно несов. вида [16, с. 62; 12, с. 18; 8, с. 220-221; 15, с. 69]. Л. А. Юрчук и С. М. Дики, наконец, настаивают на нейтральности ОС по отношению к виду [17; 19, с. 31-32].

Детальный разбор авторских концепций показал, что разногласия обусловлены не столько объективными причинами, сколько неупорядоченностью принципов анализа этой неприсущей для существительного категории. Мы поставили перед собой цель исправить ситуацию и, учитывая опыт исследователей западнославянских ОС, обосновать единую гибкую методику анализа видовой семантики у субстантивов на *-ння/ття*. Предлагаемая статья затрагивает, таким образом, теоретико-методологический аспект проблемы.

Изложение основного материала. Постановка вопроса о видовой соотносительности славянских отглагольных существительных основывается на следующих условиях: 1) регулярность словопроизводства от глаголов обоих видов; 2) сохранение основы производящего как носителя видового значения; 3) лексический параллелизм девербативов, мотивированных разными членами глагольной видовой пары [13, с. 14]. Украинские образцы, согласно сказанному выше, удовлетворяют так или иначе первым двум условиям, соблюдение же третьего подтверждают Г. Н. Ткаченко и М. Гинзбург, констатирующие семантический параллелизм между членами пар *підписування (протоколу) - підписання (протоколу), труїння - отруєння* и т. д. [12, с. 17; 3, с. 35]. Не стоит здесь брать во внимание вторичные предметные значения ОС, типа *оголошення «письменное извещение», озброєння «оружие», вишивання «вышитый предмет»*.

Комплекс рассмотренных структурно-семантических черт интерпретируется в русле изучаемой проблематики по-разному, в связи с чем можно выделить два **подхода** к анализу вида ОС.

Для большей части украинских лингвистов сам факт воссоздания отмеченной выше парности является неоспоримым доказательством наличия вида у имён, что подкрепляется обычно сравнением с русскими эквивалентами, не образующими, как правило, подобных корреляций: *змінювання - змінення, виправдування - виправдання, доповнювання - доповнення*, но *изменение, оправдание, дополнение* [3; 16, с. 62; 11, с. 58; 10; 4; 7, с. 319; 2, с. 178]. И. Р. Выхованец в этой связи называет вид

категорией «абсолютной транспозиционной природы», которая «транспонируется <...> на все производные (отглагольные) части речи...» [2, с. 178]. Такой односторонний подход, учитывающий исключительно формальные признаки исследуемого, мы не разделяем. Поскольку речь идёт о грамматической категории – сущности, как известно, двуплановой [5, с. 32-33], то непременно должна исследоваться и содержательная её составляющая, а именно последовательность выражения в контексте парами *змінювання - змінення, виправдування - виправдання* понятий совершенности - несовершенности действия.

Более корректным, на наш взгляд, подходом, учитывающим двуплановую сущность категорий грамматики, руководствуются Л. А. Юрчук и С. М. Дики. Занимаются они, в частности, выяснением того, насколько регулярно у ОС совпадает потенциальное видовое значение, унаследованное при деривации вместе с глагольной основой, с контекстуальным, выражаемым им в конкретном синтаксическом окружении [17; 19, с. 31-32]. Конкретные примеры употребления ОС в предложениях приводит также Н. Ф. Наконечный [11, с. 59-62]. Предложенный метод выявления видовой соотносительности, в целом, логичен и не вызывает возражений, хотя его использование, заметим, сопряжено с некоторыми сложностями.

Далеко не всякая конструкция / позиция, в которой употребляется девербатив, может служить чётким индикатором видового значения, поэтому учёные прибегают к специальному **приёму**, проводя исследование на базе «чувствительных» к виду контекстов, т. е. конструкций / позиций, актуализирующих, соответственно, какое-либо одно видовое значение [17; 19; 11].

контексты, актуал. знач. несов. вида	контексты, актуал. знач. сов. вида
• <i>ПРИ визначанні твердості...</i>	• <i>ПІСЛЯ закриття його крамниці...</i>
• <i>Виконання ТРИВАЛО, ЙШЛО...</i>	• <i>Змалювання життя ... – одна із ЗАДАЧ.</i>
• <i>ПОСТУПОВЕ, ПОВСЯКЧАСНЕ залучання до роботи...</i>	• <i>ШВИДКЕ виконання наказів...</i>
• <i>ПРОЦЕС, ПЕРІОД творення матеріальних цінностей...</i>	• <i>НА виведення споруд ЙДЕ менше часу...</i>

Впрочем, и их нельзя считать универсальными ввиду допущения двойкой видовой спецификации: *швидке / поступове виконання*

інтерпретирується не тільки як *швидко / поступово виконати*, но і *швидко / поступово виконувати*; аналогічно *задача змалювання / малювання* і т. д. Не потрібно забувати, крім того, про протиріччю висновків вчених. Л. А. Юрчук і С. М. Дики проти Н. Ф. Наконечного заперечують здатність ОС до передачі видових значень, посилаючись на наступні факти використання одиниць, мотивованих дієсловами сов. виду: *Світоглядна позиція художника складається в процесі набуття* (замість очікуваного *набування*) *ним життєвого досвіду*; *О. Турянський <...> бере безпосередню участь у налагодженні* (*налагоджуванні*) *роботи літературної періодици* [17, с. 16-17; 19, с. 32].

Неупорядоченість кола конструкцій як засоби видової ідентифікації складає, таким чином, суттєвий недолік цієї методології, сторонники якої не враховують багатоаспектності розглядаваної проблеми. Як переконливо доводять М. Сотак, К. Бузашиова, Я. Пузынина на прикладі словацьких і польських ОС, не кожному девербативу з акціональною семантикою можна безоговорочно приписати видову значення. Напр.: словацк. *pozitívne vnímanie₁ hotela verejnosťou* «позитивне сприйняття готелю громадськістю» – *zmyslové vnímanie₂* «чуттєве сприйняття», польск. *Wykopaliśmy „znalezisko” podczas kopania₁ ziemniaków* «Ми викопали знахідку в час копання картоплі» – *Ktoś namalował kopanie₂ ziemniaków* «Хтось намалював копання картоплі» [29, с. 22-23; 28, с. 91-93, 176]. Дії, позначені субстантивами з індексом 2, дуже складно охарактеризувати з точки зору досконалості / недосконалості. Перше є терміном – ідентифікатором певного наукового поняття, не пов'язаного з конкретною особою, а також модально-часовим планом дійсності [18, с. 31]; друге розуміється як подія / ситуація / подія, що охоплює крім самої дії весь комплекс супроводжуючих її елементів: учасників, фон, обстановку [28, с. 175-176]. Такі «псевдопроцесуальні» ОС, за словами обох дослідників, не здатні чітко виражати граматичну видову семантику [28, с. 91; 29, с. 71]. В наведеному М. Гинзбургом прикладі *Розірвання договору включає певні стадії* [4] теж, очевидно, не варто шукати видового паралелізму дієслова іменного контексту, т. к. перед нами термінологізоване стійке словосполучення (роск. *расторжение договора*). Дуже справедливо в цій зв'язі І. М. Кочан підкреслює нецелесообразність наявності в термінології «видових дублетів» типу *заземлення - заземлювання, закріплення - закріплювання, перетворення - перетворювання*, «адже <...> тут найважливіше інше – процес (стан) як постійна властивість

зазначеного об'єкта дослідження, а не його відношення до певної межі» [6, с. 32]. Ср. другие примеры:

ОС «типа 1»	ОС «типа 2»
<ul style="list-style-type: none"> • Для дихання під водою у вухах і носі бобрів є спеціальні клапани, які закриваються, коли вони знаходяться під водою (= Для того, щоб дихати ...) 	<ul style="list-style-type: none"> • У деяких випадках потрібно зупинитися і зробити паузу, щоб привести дихання в норму (действие-свойство чел. организма) [www.mova.info].
<ul style="list-style-type: none"> • Тому не здивувався б, якби президент після вручення зірки героя Юрію Мельнику власноруч начепив найвищу нагороду і собі на лацкан (= після того, як вручив зірку героя Мельнику...) [www.mova.info]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Завжди був присутній на врученні цієї премії дипломатичний корпус... (событие, мероприятие) [www.mova.info].
<ul style="list-style-type: none"> • Крім того, підготовка поверхні сприяє адгезії додаткових шарів покриття завдяки огрубінню поверхні підкладки (= завдяки тому, що поверхня підкладки огрубіла) [http://findpatent.com.ua]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тривале огрубіння може навіть спровокувати появу тріщин на п'ятах (состояние как следствие завершившегося действия) [http://stopbolezni.net].

Вполне очевидно, на наш взгляд, что класс украинских ОС качественно неоднороден. Наряду с типичными акциональными субстантивами (тип 1) он включает разновидности, которые преподносят действия в ином, нежели глаголы, ракурсе – вне противопоставлений по виду – или вовсе обозначают другие реалии действительности, так или иначе сопряжённые с действиями (тип 2).

Для размежевания двух типов словацких ОС М. Сотак и К. Бузашиова используют критерий синтаксической трансформации. Данная лингвистическая операция, впервые обоснованная Н. Хомским в 60-е гг. XX в. как одно из ключевых понятий его теории порождающих грамматик [21], описывается применительно к зап.-слав. отглагольным существительным в рамках генеративистских концепций П. Карлика, Я. Паневовай, Л. Веселовской [23; 26; 31]. Факты синонимичности определённых номинальных конструкций с глагольными, систематичность их взаимозамены подвигли учёных к истолкованию ОС как продукта **трансформации** базовых глагольных структур, детерминированной правилами грамматики, напр. чешск. *Náraz způsobil rozsypaní nákladu* ← ... *způsobil*

to, že se náklad rozsyral «Столкновение привело к тому, что груз рассыпался». Отношения трансформации между глаголом и девербативом постулируются не только в русле генеративизма, но и в рамках теории синтаксической конденсации / номинализации, где фразам с ОС присваивается статус полупредикативных оборотов, служащих в зависимости от коммуникативно-стилистических задач средством компрессии текста [22; 27; 30].

Подобная перестройка предложения, как предполагают Я. Паневова, К. Бузашиова, М. Папиеж, не затрагивает его содержательной стороны, поэтому трансформы не отличаются друг от друга составом лексем (знаменательных слов), актантной структурой, набором граммем и т. д. В качестве исключения допускается закономерное изменение синтаксической связи между отдельными элементами высказывания, облигаторная замена поясняющего ОС прилагательного на наречие, ср. словацк. *rýchle vybavenie* «быстрое снабжение» - *rýchlo vybaviť* [18, с. 26-29; 26, с. 127-128]. Невозможность применения трансформации к отглагольному существительному учёные объясняют обособлением от производящего глагольного слова, сдвигом семантики в сторону большей предметности, что, в свою очередь, затушёвывает видовое значение: словацк. *Venovanie pozornosti* (← *Venovať pozornosť* ...) *technickému rozvoju tvárnenia* (← ?) *je o to dôležitejšie, že je rozpracovaný dnes už celý rad takých technických metód...* «Уделять внимание техническому развитию (литьевого) формования особенно важно потому, что сегодня разработан уже целый ряд таких технических методов» [29, с. 23]. Ср. примеры украинских формаций:

ОС «типа 1»	ОС «типа 2»
<ul style="list-style-type: none"> Серед негативів експерт називає не просто великі зовнішні запозичення, а те, що значна частка їх ітиме на покриття попередніх боргів ← ... на те, щоб покрити попередні борги [www.mova.info]. 	<ul style="list-style-type: none"> <u>Дивідендне покриття</u> привілейованих акцій визначається за допомогою наступного коефіцієнта... (термин: 'наявність коштів для виплати дивідендів акціонерним товариствам' [1]) ← Те, як покрити акції...? / Те, що акції покриті дивідендами...? [http://ukrbukva.net].
<ul style="list-style-type: none"> Перед висадженням розсади капусти в ґрунт необхідно видалити уражені і пошкоджені рослини... ← Перед тим, як висадити розсаду капусти в ґрунт... [http://karantin.gov.ua]. 	<ul style="list-style-type: none"> Одночасно з проведенням в столиці весняних толок <...> в Солом'янському районі відбулося урочисте висадження «зеленої оази»... (событие, мероприятие) ← ...

	відбулося те, що висаджували...? [http://kreschatic.kiev.ua].
<ul style="list-style-type: none"> У суспільстві спостерігається неоднозначне ставлення до її ув'язнення ← ... ставлення до того, що її ув'язнили / ... що вона була ув'язнена [www.mova.info]. 	<ul style="list-style-type: none"> Терорист Андерс Брейвік готується звернутися в Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), щоб покласти край своєму одиночному ув'язненню (состояние) ← ... покласти край тому, що він (один?) ув'язнений? [http://ua.korrespondent.net].

Тем самым, изложенные идеи, всецело нами поддерживаемые, но требующие дополнительного изучения, побуждают к пересмотру критериев отбора языковых конструкций для видовой идентификации отглагольного существительного. Они, полагаем, должны удовлетворять двум критериям:

□ **беспрепятственные и однозначные отношения трансформации с фразой на базе родственной (не)личной глагольной формы;**

□ **однозначность видовой спецификации, т. е. возможность употребления глагола одного и только одного (!) вида.**

Анализ употребления ОС в украинском языке показал, что число конструкций, которые бы одновременно удовлетворяли двум выдвинутым критериям, ничтожно мало. Приведём в качестве примера некоторые из них:

1. почати, починати {виконування чого / виконувати що};
2. під час виконування чого / Коли (хтось) виконує, -вав що / Коли щось виконується;
3. заборона, заборонити {виконування чого / виконувати що};
4. Хтось заробляє, -яв (на життя) {виконуванням чого / тим, що виконує, -вав що};
5. повсякчасне, постійне виконування чого / повсякчасно, постійно виконувати що.

В конструкциях отглагольное существительное конкурирует с глаголом исключительно несом. вида и логика их применения в рамках рассматриваемой методологии проста. Если ОС на *-ння/ття* присуща категория вида, то в настоящем синтаксическом окружении употребление имён, мотивированных глаголами сов. вида, будет невозможным.

Выводы. Таким образом, выявление способности украинских субстантивов на *-ння/ття* к передаче вида обязательно, в нашем понимании, должно базироваться на следующих теоретических

положениях. Во-первых, если предметом проверки выступает грамматическая категория, то ограничиваться учётом лишь формальной её стороны в ущерб понятийному наполнению – по меньшей мере заблуждение. Здесь необходимо сконцентрироваться на том, насколько последовательно «видовые» пары типа *доповнювання - доповнення* различают грамматическую семантику совершенности - несовершенности. Во-вторых, истолкование ОС в качестве трансформанта глагольных конструкций обеспечивает, мы убеждены, более конструктивные шаги в обосновании методологического аспекта взятой нами проблемы. Как следствие, в русле данных идей:

- точнее устанавливается круг контекстов / конструкций для однозначной оценки видовой отнесённости ОС;
- оказывается возможным сравнение дистрибуции «видовых» форм субстантивов с эталонными в этом плане единицами в идентичном синтаксическом окружении;
- исключены прецеденты ошибочного отождествления чисто видовой семантики с лексическими противопоставлениями по способу действия.

Перспективы дальнейших исследований. Впрочем, об исчерпывающем описании проблематики говорить пока рано. Нуждается в уточнении концепция трансформации глагольных синтаксических структур в именные, её конкретные правила применительно к ОС, а также интерпретация / семантическая классификация нетрансформируемых единиц. Только комплексное решение всех задач поможет пролить свет на этот яркий феномен грамматики украинского языка.

Литература

1. Большой толковый словарь современного украинского языка / сост. и глав. ред. В. Т. Бусел. – Киев – Ирпень: Перун, 2005. – 1728 с.
2. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К.: Наукова думка, 1988. – 256 с.
3. Гінзбург М. Видове протиставлення віддієслівних іменників на позначення предметних процесів у слов'янських мовах / М. Гінзбург // Українська мова. – 2011. – № 2. – С. 30-43.
4. Гінзбург М. Дієслівна категорія виду: практичні висновки для термінознавства з положень теоретичної морфології / М. Гінзбург // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2006. – № 559: Проблеми української термінології. – С. 7-13.
5. Головин Б. Н. Заметки о грамматическом значении / Б. Н. Головин // Вопросы языкознания. – 1962. – № 2. – С. 29-37.
6. Кочан І. М. Синонімія у термінології / І. М. Кочан // Мовознавство. – 1992. – № 3. – С. 32-34.

7. Курс сучасної української літературної мови: вступ, лексика, фонетика, морфологія, наголос / Под. ред. Л. А. Булаховського: В 2 т. – К.: Радянська школа, 1951. – Т. 1. – 518 с.

8. Лагутіна А. В. Віддієслівні абстрактні іменники на *-ння* в історії української літературної мови / А. В. Лагутіна // Дослідження з української та російської мов. – К.: Наукова думка, 1954. – С. 212-230.

9. Марван І. Статус українських дієслівних субстантивів і дієприкметників / І. Марван // Мовознавство. – 1992. – № 2. – С. 3-7.

10. Моргунок В. Застандартовані правила ділового та наукового стилю / В. Моргунок // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2004. – № 503. – С. 75-81.

11. Наконечний М. Ф. Розмаїтість форм – багатство мови (Про видові форми віддієслівних іменників в українській мові) / М. Ф. Наконечний // Мовознавство. – 1967. – № 2. – С. 57-65.

12. Рацинская Г. Н. Отглагольные имена существительные на *-ння, -ення (-іння), -ття* в современном украинском языке: автореф. дисс. ... к. филол. наук: спец. 661 «языки народов СССР (украинский язык)» / Г. Н. Рацинская. – Львов, 1968. – 20 с.

13. Свердлов Л. Г. Отглагольные имена существительные на *-ние (-ение), -тие* в русском литературном языке XVIII в.: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Л. Г. Свердлов. – М., 1961. – 20 с.

14. Синявський О. Порадник української мови / О. Синявський. – Харків – Берлін – Нью-Йорк: Космос, 1922. – 150 с.

15. Словотвір сучасної української літературної мови / відвов. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1979. – 405 с.

16. Ткаченко Г. М. Питання семантичної структури віддієслівних іменників на *-ння, -ття* в сучасній українській літературній мові / Г. М. Ткаченко // Львівський ордена Леніна Державний університет ім. І. Франка. Збірник робіт аспірантів філологічного та історичного факультетів. – Львів: Видавництво Львівського унів-ту, 1963. – С. 55-67.

17. Юрчук Л. А. Про лексикографічне відображення віддієслівних іменників на *-ння, -ття* / Л. А. Юрчук // Мовознавство. – 1975. – № 2. – С. 12-20.

18. Buzássyová K. Názvy deja a názvy vlastnosti v transpozičnej a nominačnej funkcii / K. Buzássyová // Jazykovedný časopis. – 1982. – roč. 33, č. 1. – S. 21-35.

19. Dickey S. M. Aspect and verbal noun in Slavic / S. M. Dickey // Зборник матице српске за филологију и лингвистику. – 1995. – књ. 38, св. 2. – С. 19-41.

20. Gramatyka współczesnego języka polskiego: Cz. II Morfologia / pod red. R. Grzegorzycowej, R. Laskowskiego, H. Wróbla. – Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1984. – 559 s.

21. Chomsky N. Syntactic Structures / N. Chomsky. – The Hague-Paris: Mouton Publishers, 1957. – 117 s.
22. Jelínek M. Funkce a vývoj syntaktických kondenzátorů v slovanských jazycích / M. Jelínek // Otázky slovanské syntaxe: Sborník symposia «Strukturní typy slovanské věty a jejich vývoj», 20-22.X.1966, Brno. Č. II / Hl. red. J. Bauer. – Brno: Universita J. E. Purkyně, 1968. – S. 389-395. – (Spisy filosofické fakulty; č. 133).
23. Karlík P. Poznámky k nominalizaci v češtině / P. Karlík, N. Nübler // Slovo a slovesnost. – 1998. – roč. 59, č. 2. – S. 105-111.
24. Mluvnice češtiny (2): Tvarosloví / M. Komárek, J. Kořenský, J. Petr (vedoucí), J. Veselková a kol. – 1 vyd. – Praha: Academia, 1986 – 536, [3] s.
25. Morfológia slovenského jazyka / L. Dvonč, G. Horák, F. Miko, J. Mistrík, J. Oravec, J. Ružička, M. Urbančok. – 1 vyd. – Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1966. – 896 s.
26. Panevová J. Formy a funkce ve stavbě české věty / J. Panevová. – Praha: Academia, 1980. – 222 s. – (Studie a práce lingvistické / Československá akademie věd; sv. 13).
27. Papierz M. Nominalizacje we współczesnym języku słowackim / M. Papierz. – Kraków: Nakł. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1982. – 66, [2] s. – (Zeszyty naukowe uniwersytetu Jagiellońskiego; 590. Prace językoznawcze; zesz. 72).
28. Puzynina J. Nazwy czynności we współczesnym języku polskim: słowotwórstwo, semantyka, składnia / J. Puzynina. – Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1969. – 205 s.
29. Soták M. Dejové substantíva v slovenčine a v ruštine / M. Soták. – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1978. – 196 s.
30. Topolińska Z. Mechanizmy nominalizacji w języku polskim / Z. Topolińska // Studia gramatyczne I / Red. Z. Topolińska. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1977. – S. 175-212. – (Prace Instytutu języka polskiego; №25).
31. Veselovská L. K analýze českých deverbálních substantiv / L. Veselovská // Čeština – univerzália a specifika 3: Sborník konference v Brně 22.-24.11.2000 / Eds. Z. Hladká, P. Karlík. – Brno: Masarykova univerzita, 2001. – S. 11-27.

Анотація

Скоплев А. О. До проблеми виду українських субстантивів на -ння/ття.

У статті обґрунтовуються принципи аналізу дієслівного виду в українських субстантивів на -ння/ття. Зазначається, що подібна розвідка повинна базуватися на двох теоретичних настановах. Перша відсилає до класичного визначення граматичної категорії як двопланової сутності; друга переводить дослідження на якісно нове теоретичне підґрунтя, на якому дані девербативи розглядаються як продукт трансформації дієслівних синтаксичних структур.

Ключові слова: віддієслівний іменник, категорія виду, номіналізація, синтаксична трансформація.

Аннотация

Скоплев А. А. К проблеме вида украинских субстантивов на-ння/ття

В статье обосновываются принципы анализа глагольного вида у украинских субстантивов на *-ння/ття*. Отмечается, что разыскание подобного рода должно базироваться на двух теоретических положениях. Первое отсылает к классическому определению грамматической категории как двуплановой языковой сущности; второе переводит исследование на качественно новую теоретическую платформу, на которой настоящие девербативы рассматриваются как продукт трансформации глагольных синтаксических структур.

Ключевые слова: отглагольное существительное, категория вида, номинализация, синтаксическая трансформация.

Summary

Skoplev A. A. The problem of verb aspect correlation of Ukrainian *-ння/ття* nominals

The paper addresses principles of the analysis of a verbal aspect in Ukrainian *-ння/ття* nominals. It is noted that research of this sort has to be based on two key presets. The first refers to classical definition of grammatical category as two-sided language essence. The analysis of a verb aspect correlation of the members of nominal pairs of *додовнювання - доповнення* type cannot be reduced only to assertion of formal similarity to verbal aspect pairs. Consequently, it is necessary to reveal how consistently *-ння/ття* nominals differentiate the grammatical semantics of perfective - imperfective action in real language context. The second preset transfers research to qualitatively new theoretical platform on which *-ння/ття* nominals are considered as transforms of verbal syntactic structures. It allows to more accurately distinguish the sphere of syntactic constructions for checking aspectual identity of *-ння/ття* nominals, to compare their distribution with standard in terms of aspect verbs, to eliminate the precedents of improper identity of verb aspect semantics with lexical opposition according to the manner of action.

Key words: verbal noun, verbal aspect, nominalization, syntactic transformation.